

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri Hakkındaki Görüşleri

Opinions of Social Studies Teachers About Alternative Assessment and Evaluation Techniques

DOI= [10.17556/jef.38105](https://doi.org/10.17556/jef.38105)

Yavuz TOPKAYA **, Bayram YILAR ***

Genişletilmiş Özet

Amaç

Yapılan bu çalışma sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkındaki görüşlerinin belirlendiği bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tekniği kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Hatay, Kilis ve Gaziantep illerinde MEB'e ortaokullarında görev yapmakta olan 61 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkındaki düşüncelerini ifade etmeleri için beş adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Açık uçlu sorular araştırmacıya incelemek istediği olguyu esnek ve açık uçlu bir yaklaşımla ele alma imkânı sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Veri elde etmek amacıyla öğretmen adaylarına yöneltilen soruların açık ve anlaşılır olmasını sağlamak için öncelikle hazırlanan görüşme formu 18 öğretmen adayına uygulanmış ve uzman görüşleri de alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda şu sorulara yer verilmiştir:

- ✓ Derslerinizde alternatif mi yoksa geleneksel ölçme değerlendirme tekniklerinden daha çok faydalandığınızı belirterek açıklayınız?

** Yrd. Doç.Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rifat Eğitim Fakültesi, e-posta: topkayav@gmail.com

*** Yrd. Doç.Dr., OMÜ-Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ADB, e-posta: bayram.yilar@omu.edu.tr

- ✓ Alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olup olmadığını belirterek açıklayınız?
- ✓ Alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinden hangisini daha çok tercih ettiğinizi belirterek açıklayınız?
- ✓ Alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin uygulaması aşamasında karşılaştığınız problemlerin neler olduğunu belirtiniz?
- ✓ Alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin size sağlamış olduğu en önemli faydanın ne olduğunu açıklayınız?

Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan açık uçlu sorulardan elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). İçerik analizi yoluyla verileri tanımlama ve verilerin içinde saklı gerçekleri ortaya çıkarma amaçlanmaktadır. Bu kapsamda bu çalışmada ilk aşamada öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre kodlamalar yapılmıştır. Kodlamalar yapıldıktan sonra veriler sınıflandırılmış ve ortak ifadeler maddeler haline getirilmiştir. Analizler yapılırken bazı öğretmenlerin sorulara birden çok yanıt verdikleri görülmüştür. Bu nedenle sınıflandırmalar, verilen tüm yanıtlar dikkate alınarak yapılmıştır. Daha sonra veriler düzenlenmiş ve temalara göre gruplandırıldıktan sonra tablolar aracılığıyla sunulmuştur.

Tartışma Sonuç

Günümüzde yaşanan veya yaşanması muhtemel olumsuz gelişmeler karşısında birey için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumların sosyal bilgiler dersi aracılığıyla bireylere kazandırıldığı söylenebilir. Bu noktadan hareketle eğitim ve öğretim etkinliklerinin yürütücüsü olan öğretmenlerin ders süreci içerisinde öğrencileri birçok farklı şekilde değerlendirebilmeleri için günümüz modern alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü eğitim; amaç, içerik, öğretme-öğrenme durumları, ölçme ve değerlendirme gibi çok değişkenli bileşenlerin bir araya gelmesi sonucunda oluşan karmaşık bir süreçtir. Ölçme ve değerlendirme ise bu karmaşık süreç içerisindeki beklide en zor ve en önemli olan bileşendir. Nitekim Türkiye’de 2005 yılında yürürlüğe giren İlköğretim Programı öğrencilerin her yönüyle değerlendirmesini merkeze alan alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin kullanılması gerektiğine işaret etmiştir (Kabapınar and Ataman, 2010). Yapılan bu çalışma sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkındaki görüşlerinin neler olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara aşağıda ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Yapılan çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine nazaran daha çok geleneksel ölçme değerlendirme tekniklerinden faydalandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine nazaran daha çok geleneksel ölçme değerlendirme tekniklerine başvurularında zamanlarının, alışkanlıklarının, maddiyatın veya teknikler hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Elde edilen bu sonucu destekleyen birçok çalışmaya (Adanalı,

2008; Çakan, 2004; Çelikkaya ve diğ., 2010; Gelbal ve Kellecioğlu, 2007) literatürde rastlanmaktadır. Nitekim Çepni ve Şenel Çoruhlu (2010) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin zahmet hazırlanması aşamasında çok zahmet gerektirmeyen teknikleri tercih ettikleri saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkındaki bilgi düzeylerine ait bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunlukla alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de 2005 yılından önce üniversitelerde alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine ait herhangi bir dersin olmayışı ve bu tarihten önce mezun olan öğretmenlerin de doğal olarak alternatif ölçme değerlendirme tekniklerini tanınamalarına yol açtığı düşünülmektedir. Nitekim araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse yarısı da alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkında yeterli düzeyde bilgi birikimine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bu öğretmenlerin ise muhtemelen 2005 yılından sonra eğitim fakültelerinden mezun oldukları ve böylelikle alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkında dersler alarak yeterli bilgi düzeyine ulaştıkları düşünülmektedir. Elde edilen bu sonucu destekler nitelikte araştırmalara (Gelbal and Kelecioğlu, 2007; Çelikkaya ve diğ., 2010; Yayla, 2011; Çalık, 2007) literatürde rastlanmaktadır. Bunun karşılık Adanalı (2008) tarafından yapılan çalışmada ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme teknikleri hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme teknikleri içerisinde hangi teknikten daha fazla faydalandıklarına ait bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikle kavram haritalarını kullandıkları saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunlukla kavram haritalarını tercih etmelerinde diğer alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine oranla zaman ve maliyet açısından daha avantajlı olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Elde edilen bu sonuç Çelikkaya ve diğ., (2010) tarafından yapılan çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin uygulanması aşamasında karşılaştıkları sorunlara ait bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıfların kalabalık oluşunu, sınıfların fiziksel yapısının uygun olmayışını, maddi olanakların yetersizliğini ve özellikle de alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin uygulanması için gereken zamanın yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerde bu bakış açısının oluşmasında alternatif ölçme değerlendirme araçlarının hazırlanması ve uygulanmasında gerekli olan bilgi birikimlerinin iyi düzeyde olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Çalışmada elde edilen sonucu destekler nitelikte birçok çalışmaya (Bal ve Doğanay, 2010; Adanalı, 2008; Anıl ve Acar, 2008; Çelikkaya ve diğ., 2010) literatürde rastlanırken sınıf mevcudunun yaratmış olduğu sıkıntıların var olduğunu ortaya koyan çalışmalara da (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Atasoy ve Akdeniz, 2006; Ünver, 2002; Kabapınar ve Ataman, 2010) literatürde sıklıkla rastlanılmaktadır. Alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin sosyal bilgiler öğretmenlerine sağladığı faydalara ait bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenleri, alternatif ölçme değerlendirme tekniklerini özellikle öğrencileri her yönüyle tanıtması açısından tercih ettiklerini dile getirmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinde bu bakış açısının oluşmasında alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin içeriği hakkında yeterli bilgiye sahip olma-

Y.Topkaya, B.Yılar / EÜ Eğitim Fakültesi Dergisi,18-1(2016), 593-610

larının etkili olduğu düşünölmektedir. Nitekim Kabapmar ve Ataman (2010) yapmış oldukları çalışmada alternatif ölçme değeriendirme tekniklerinin öğrenciyi her yönüyle değeriendirmeye imkân sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.